

SIMPOZIONUL NAȚIONAL “Școala – moment zero pentru o societate a cunoașterii”

ROLUL FORMATIV AL PROIECTULUI CULTURAL Literatura și alte arte

elevi: Miron Mihaela, Miron Raluca, Bernianu Nicoleta, Bănică Elena, Toma Anca, Alexandra Răducan, Oana Badeliță,
profesor coordonator Anastasia Dumitru metodist, mentor,
Liceul Teoretic „L. Blaga”, Constanța

Motto:

„Eu însă mă bucur că nu știu și nu pot să știu secretele lumii, căci numai așa pot să proiectez în misterul lumii un înțeles, un rost și valori care izvorăsc din cele mai intime necesități ale vieții și ale duhului meu. Omul trebuie să fie creator.”

(L. Blaga -**Pietre pentru templul meu**)

1. Argumentul proiectului educațional LITERATURA ȘI CELELALTE ARTE

“ Geniul ?- A doua creațiune a lumii prin artă. “
(Mihai Eminescu)

Am inițiat acest proiect transdisciplinar pentru a demonstra că frumosul coexistă, că esteticul se adresează sensibilității umane. Există aceleași teme, motive, idei care însă sunt exprimate în limbaje diferite. Reflectarea artistică a realității se poate face prin sunete, cuvinte, culori, prin urmare, imaginația creatoare a geniului ființează în muzică, în literatură sau în artele plastice. Geniul creator oricare ar fi el transfigurează realitatea cu pasiune și har prin intermediul fanteziei și al imaginației.

Soarele e același: unii îl privesc în apă, alții de pe culmea unui munte, alții și-l imaginează în timpul ploii, așa cum e printre nori –viziunea e alta, modul de a-l privi și a-l închipui e altul. Geniul esențializează realitatea, o conștientizează și o valorifică într-o stare suprema de grație și de creație. Va câștiga și se va materializa acea artă, care e captată de har, de talentul geniului și care e chemată spre a se naște. Artele coexistă pentru a satisface nevoia de frumos și de absolut a omului. În acest scop nobil se produce un transfer între arte -o interdisciplinaritate sau o transdisciplinaritate a unui limbaj în celelalte. „Toate artele sunt surori bune. Arta, literatura, filosofia - astea sunt monumente.”

SIMPOZIONUL NAȚIONAL “Școala – moment zero pentru o societate a cunoașterii”

nota I. L. Caragiale. O artă este definită prin alta. Pictura este poezie tăcută, e „poezie ce se vede în loc să se simtă” sau e „un intermediar între poezie și sculptură” scria Jean Paul. Literatura (la fel ca și celelalte arte) își propune întoarcerea înspre sine însăși, spre propria ei contemplare, spre esențializarea valorilor deja existente.

La începuturile lor, artele aveau o existență sincretică, adică în același fapt cultural se întâlneau mai multe: muzică – poezie – dans - pictură sau poezie – muzică - dans. Ulterior, artele și-au individualizat modalitățile de expresie. În istoria artelor există epoci în care limbajul artistic interferează. Încă din antichitate, Horațiu stabilea criteriile comune de apreciere pentru poezie și pictură. Pentru mulți poeți descrierile de natură sunt adevărate tablouri. Chiar denumirea speciei lirice de pastel este un termen împrumutat din artele plastice.

Receptarea oricărei opere de artă: pictura, sculptura, muzica, literatura presupune un cod, un efort de codificare și unul de descifrare de sensuri. Există o tendință accentuată de transformare a textului liric sau chiar epic în piese muzicale (a se vedea romanțele eminesciene sau textele lui N. Stănescu). Vom încerca să vedem care este legătura, interferența dintre arte prin exemple concrete, dezvoltând interesul pentru comunicarea interculturală și pentru îmbogățirea orizontului cultural.

2. ROLUL FORMATIV AL PROIECTULUI CULTURAL

Literatura și alte arte

În ultimul timp, observăm un fenomen paradoxal: apar tot mai multe edituri, tot mai multe cărți pe piață, prin care știința literaturii și diversitatea producției de carte înregistrează progrese, însă, din păcate, cititorii pasionați sunt din ce în ce mai puțini. Copiii și-a găsit un alt prieten: calculatorul și televizorul. Din această cauză elevii nu mai citesc și preferă să apeleze la internet de unde își culeg informațiile de-a gata pentru tema de a doua zi. Absența unei lecturi însușite și interiorizate, în baza motivației intrinseci, o sesizăm la tot pasul, în comportament, în modul de gândire și în violența limbajului. Falimentul lecturii se răsfrânge negativ asupra gândirii și sensibilității, asupra culturii, în general. Vocabularul are mult de suferit în aceste timpuri când valorile sunt răsturnate, când cei care încă mai citesc sunt stigmatizați. Acest fenomen este semnalat de către noi toți. MEC a propus chiar, în acest sens, derularea unui proiect - „Să citim pentru mileniul III”.

Profesorul de limba română are dificilă misiune de a-l întoarce pe cititor la carte, folosind diverse metode, cât mai active, mai antrenante și mai atractive. Ori de câte ori cercetătorii fenomenului cultural sau profesorii de literatură se întâlnesc la colocvii didactice sau simpozioane, ei dezbate aceeași problemă: îndepărtarea omului de lectură. La Simpozionul Național de Didactica

SIMPOZIONUL NAȚIONAL “Școala – moment zero pentru o societate a cunoașterii”

Limbii și Literaturii Române având ca temă „Lectura. Repere actuale”, desfășurat la Cluj, în 2004, au fost peste 150 de participanți din țară și străinătate, care au pus în discuție problema lecturii. Comunicările pe secțiuni au pus în lumină modele și strategii de lectură, valori și atitudini prin lectură, finalitățile și eficientizarea lecturii, de la lectura jocului la jocul lecturii, lectura eroului liric, lectura școlară și extrașcolară, singurătatea și tristețea lecturii, lectura și intertextualitatea, evaluarea și valorificarea lecturii. Concluzia a fost că ar trebui revizuită programa de limbă și literatură română pentru ciclul superior al liceului. S-a insistat pe necesitatea lecturii dialogice, pe descoperire și analiză, pe problematizare și invenție, pe modelare interioară, toate constituind motive de regândire și redimensionare a lecțiilor de literatură din perspectiva modelului cathartic. De asemenea, în relație directă cu textul literar, elevul trebuie să se situeze ca actant într-o triplă ipostază: de receptor-critic și creator de text despre text și text împotriva textului, beneficiile pot fi de ordin gnoseologic, axiologic și ontologic. Literatura trebuie însușită și privită din interior cu reale potențialități de formare a deprinderilor, „a valorilor de finalitate”, după cum scria Piaget.

Învățarea nu mai poate fi înțeleasă în baza schemei tradiționale, ca modalitate rigidă, redusă la acumulare, stocare, însușire, reproducere de cunoștințe. Ea implică achiziționarea și practicarea de noi priceperi, valori și atitudini, pentru a trăi într-o lume în continuă schimbare. Conținuturile lecturii vizează noțiuni, concepte, coduri, relații, operații, structuri cognitive, tipuri afective, atitudini, conduite, reacții, valori, comportamente sociale. De aceea, considerăm că proiectul cultural este un cadru în care toate aceste conținuturi pot fi valorificate, prin folosirea achizițiilor dobândite, într-un context nou, relevant pentru învățare. Elevii implicați volitiv și mai ales afectiv pot să descopere aspecte noi și să le integreze în structuri cognitive deja formate. Ei pot descoperi norme ce duc la o bună comunicare, la înțelegere, cooperare, întraajutorare, respect și acceptarea celuilalt, adică își dezvoltă competențe personale și competențe sociale. De asemenea, proiectul educațional permite abordarea pragmatică a învățării. În desfășurarea activității de proiect se produce ceva în funcție de tema aleasă, ceea ce induce elevului sentimentul utilității acțiunilor sale. Cunoștințele se îmbogățesc și se valorifică. Informațiile se prelucrează prin metode creative. Prioritară a devenit latura formativă cu accent pe inovație și creație, pe explorare, pe acțiune, pe autocontrol, autoinstruire și autoevaluare. În cadrul acestor proiecte profesorul creează situații motivaționale interne ce izvorăsc din actul învățării, din satisfacerea depășirii dificultăților și bucuria succeselor obținute.

Am organizat dezbateră „Cartea și lectura –încotro?” care a avut loc odată cu sărbătorirea poetului, dramaturgului, prozatorului și filozofului L. Blaga, propunându-ne să stabilim locul și rolul lecturii într-o societate a informaticii. Elevii au adresat întrebări profesorilor, polemizând chiar pe marginea problemei lecturii. Liceenii au constatat că îndepărtarea de lectură nu este cauzată doar de calculator și televizor, ci și de ...profesorii care nu știu să predea, care nu au priceperea de a-și motiva elevul pentru a descoperi valorile estetice și formative ale cărții. Dezbateră a durat aproape trei ore, iar concluzia a fost că bibliotecile sunt utile, cărțile, deși sunt scumpe, rămân „prieteni

SIMPOZIONUL NAȚIONAL “Școala – moment zero pentru o societate a cunoașterii”

credincioși și profesori muți”, după cum afirma Gellius. Am aplicat chestionare la toate clasele cu următoarele întrebări:

1. Care rolul lecturii și al cărții în viața ta? Argumentează.
2. De ce crezi ca ar trebui să citim?
3. Scriitorul, opera preferat(a) este ..... pentru că.....
4. Dacă mi-aș imagina ca fiind scriitor aș alege ca teme de scris .....pentru că.....
5. Ai talent literar, scrii poezii, ai publicat până acum, ai vrea să te înscrii la centrul de excelență sau să frecventezi un cenaclu literar?

Astfel, din păcate, am aflat că lectura are de suferit în ultimul timp din cauza impactului televizorului și a calculatorului. Foarte puțin copii mai citesc din pasiune pentru carte. Scriitorii preferați sunt cei canonici, studiați la școală. În topul preferințelor cum era și de așteptat este M. Eminescu, urmat de I. L. Caragiale, (care e mai actul ca niciodată prin biletele pierdute). Temele îndrăgite sunt: copilăria, natura și romanele de aventură, pentru elevii de gimnaziu; pentru liceeni - dragostea, poezia filozofică, așa se explică preferința pentru Nichita Stănescu și L. Blaga. Pornind de la chestionar, am inițiat și cercul literar „Muguri”, unde asigurăm un cadru pentru valorificarea potențialului creativ, îi stimulăm pe elevi să citească și să scrie poezii.

Consider că tactul profesional, dăruirea și puterea de muncă a profesorilor în a derula proiecte culturale le dă satisfacția elevilor de a-și concretiza realizările în ceva palpabil, care să fie prezentat într-o sesiune de comunicări științifice sau într-un concurs, ceea ce stimulează creativitatea, competitivitatea și dezvoltarea spiritului de echipă. Intenția proiectului este de a mobiliza o serie de achiziții din perspectiva recapitulării, sistematizării pentru testarea națională și examenul de bacalaureat, într-un context nou (care cuprinde alături de activități de documentare și o excursie de studiu), motivând elevul să descopere mesajul criptic al cărții revelat doar prin lectură.

În argumentul la prima cărtică Fiți isteți: citiți, socotiți, colorați! scriam că este realizată în cooperare cu elevii clasei a VI-a ai Liceului Teoretic „Lucian Blaga” din Constanța: Mihaela Miron, Nicoleta Bernianu, Alexandra Răducan, Oana Badeliță, Elena Bănică, Anca Toma, coordonați de autorul cărții, Anastasia Dumitru. Poeziile s-au născut ca urmare a unui joc de a găsi „cuvinte potrivite” la o ora de limba română, când se preda numeralul și se adresează elevilor din clasele mai mici și preșcolariilor. Profesorul le-a propus partenerilor săi educaționali, școlariilor să lucreze în echipe, să coopereze, dar totodată să fie competitivi față de ceilalți din clasă pentru a utiliza nu doar cunoștințele de literatură legate de versificație: tipurile de rimă, de strofă, de ritm, măsură, ci și cele de matematică: adunarea, scăderea, înmulțirea și împărțirea. Apoi au început să-și exerseze spiritul creator și au scris câteva „crâmpce”. Elevii au încercat să facă ce le-a zis scriitorul lor îndrăgit, T. Arghezi, să culeagă „o țandără din curcubee”: au luat pensula și au potrivit culorile. Au muncit din greu asemeni eroului din basm, au trecut probele inițiatice, au omorât balaurul - timiditatea și au

SIMPOZIONUL NAȚIONAL “Școala – moment zero pentru o societate a cunoașterii”

reușit să construiască un castel din poezii și desene, în care tu, cititorule, tocmai ai intrat. Bun venit în casa noastră și bucură-te de darul oferit! Asta este povestea cărții.

Fără să realizeze, copiii au colaborat la un proiect transdisciplinar „Literatura și alte arte”, care își propune să îi motiveze să citească, să-și exercite aptitudinile și spiritul ludic, să-și formeze deprinderi necesare dezvoltării armonioase a personalității și capacități de a reflecta asupra lumii, de a forma și de a alcătui probleme pe baza relaționării cunoștințelor din diverse domenii.

A doua cărticică la care au colaborat elevii are ca motto : „Copilul este carte în care citim și în care noi trebuie să scriem”. (P. Rosegger). În cuvântul înainte adresat cititorilor notam „Cartea de ghicitori Hai la drum cu Moș Crăciun! că ne adresăm preșcolarilor și elevilor din clasele mici, care încercă să explorează tainele care îi înconjoară. „ Dacă prima cărticică v-a sfătuit „Fiți isteți: citiți, numărați, colorați!”, a doua vă invită să călătoriți în jurul lumii pentru a găsi răspunsul la cele cincisprezece ghicitori când veți cunoaște mai multe despre animalele sălbatice și despre mediul lor de viață. Sunteți la vârsta când totul vă fascinează, când vreți să pătrundeți în universul miraculos al literelor, al cifrelor și al culorilor. Această cărticică vă întinde o mână de ajutor prin abordarea ludică și (trans)interdisciplinară. Captivați de magia lecturii, vă veți lăsa purtați de renii fermecați ai lui Moș Crăciun, veți prinde aripi și veți cunoaște lumea. Cartea îți este un prieten fidel, te povățuiește, te face mai isteț, iar ca lectura să fie mai atractivă am gândit-o ca pe o călătorie. Iubiți copilași, veți poposi pe cele șase continente alături de Moș Crăciun și îl veți ajuta să recunoască animalele pentru a le da cadouri, iar când veți obosi de prelungul drum, veți colora sau veți completa cuvintele încrucișate. Mare va fi bucuria Moșului când va vedea că reușiți să descoperiți animăluțele din ghicitori, că știți să pictați, să citiți sau să scrieți. Am vrut să vă facem un dar, „o carte mică, o cărticică”, scria T. Arghezi în poezia „Cuvânt”. Un dar îți aducem, am cules „câteva crâmpee”, „o țandără de curcubeu” și te invităm la o frumoasă călătorie în lumea cărții. Fiți binecuvântați, porniți cu noi la drum și descoperiți „o scamă de zăre!”

Elevii noștri au avut oportunitatea să participe la multe proiecte inter și transdisciplinare. Vorbind despre calitate în sistemul de învățământ, credem că artele și creativitatea constituie un cadru al varietății și al bune înțelegeri. Când cineva este întrebat despre cultură, primele gânduri sunt legate de muzică, artele vizuale, teatru, film, poezie, creațiile artistice în totalitate. Valoarea, semnificația artei se referă la capacitatea expresiei artistice de a evidenția intenția conștientă a creatorului. Operele de artă și motivația de a le crea sunt foarte variate. Având la bază un schimb cultural cum ar fi artele, literatura și, în general, științele, proiectul educațional transdisciplinar este o încercare de a motiva elevii să își folosească și să îmbunătățească noțiunile despre limbă, literatură, pictură, știință. Se vor folosi mai multe posibilități pentru a atinge acest obiectiv. Cea mai bună formă de organizare a școlii este cea formativă, pe bază de proiecte, opusă celei de achiziționare de cunoștințe rigide prin memorare. Profesorii în primul rând sunt specialiști într-o materie, apoi, se gândesc la interdisciplinaritate, nu le dau posibilitate elevilor să aibă un rol activ. Evidențiem importanța dezvoltării a cinci percepții: valoarea formulării de întrebări: „Cum știm că nu știm?”, punctul de

SIMPOZIONUL NAȚIONAL “Școala – moment zero pentru o societate a cunoașterii”

vedere „A cui perspectivă e mai bună?”, posibilitatea de a forma conexiuni: „Cum este asta legată de cealaltă?”, supoziția și relevanța: „De ce lucrul acesta este important?”.

Credem că încercările noastre au fost încununate de succes la final, cele două cărți au fost bine apreciate, de aceea am considerat munca o plăcere. Credem că am realizat un proiect interesant. Am contactat multe școli și grădinițe. Am citit, am adunat și am colorat paginile cărții. Elevii noștri au acceptat să dialogheze cu cei mai mici, bucurându-se să citească aceste cărți împreună. După ce au aflat mai multe, elevii au continuat să relaționeze cu noii lor prieteni.

Încercăm să-i învățăm pe partenerii noștri educaționali cum să folosească cele achiziționate, cum să gândească pentru a deveni un copil bine educat. În final, împărtășim ideea lui L. Blaga că ființa omenească este în spațiul „misterului și încearcă să îl reveleze.” și sperăm că lectura nu este un hobby pe cale de dispariție, iar valorile culturale nu vor fi date uitării.